

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

Üksiknumber 10 mk.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 5.

Teisipäeval, 14. märtsil 1922.

IV aastakäik.

Sisu: Ambassador: Meriwäelaste õpetamisest. — A Koern: Prantsuse uue jalgwäe määrustiku põhimõtted. — D. Lebedew: Kohtamislahing. — I. Martins: Wäeosa adjutantidest ja nende kohustest. — I. Lutsar: Mõned märkused õppimise võimaluste harutamise puhul. — Wäljamaa ajakirjandusest.

Meriwäelaste õpetamisest.

Meie majandusline aparaat on niivõrd keeruline ja täis igasuguseid formaalsusi, et kui neid täpikäit täita, siis jääks harwa kellelgi veel aega millegi muu peale mõelda. Meie wäeosa-de ülemad ja ohwitserid näiwad olewat nimelt selleks, et majandust õigel waol hoida, kõike muud ollakse sunnitud jätma teisele plaanile.

Niisuguse wäite etteoomist õigustab asjaolu, et mitmed asjad, mida oleks tarwilik olnud juba paari aasta eest teisiti korraldada, ikka veel wana wiisi edasi püsiwad ja nende parandamiseks ei näi olewat katset tehtud ei sõna ega teoga.

Üks niisugustest on meie meriwäelaste õpetamise küsimus, milleks ka alljärgnewa kirjutuse toon. Olen siiski arwamises, et selle küsimuse kallal ka teisi päid töötab, kuid ega mõni. sellele küsimusele pühendatud rida asjale kahju ei too.

Me oleme omal jalal juba neli aastat ja iga aasta on laewastiku jaoks teatud kursustel eriteadlasi ettevalmistatud. Need kursused, pean ütleva, annawad selleks küllalt materjaali, et neid hukka mõista ja neist lõpuliikult lahti ütelda, kui kõlbmatust wiisist esimeseks ettevalmistuseks noortele meriwäelastele.

Kursustel on need pahad küljed, et nad on ikkagi ajutine nähtus, igakord töötawad isesugustel tingimistel, ei jõua wähesese ajaga niipalju pakkuda, kui tarwis oleks, tundub õpeabinõude puudus ja mitmed teised wäiksed puudused, mis meriwäelaste kaswatuse ja õpetuse mitmekesiseks teeb. See mitmekesisus tuleb ilmsiks alles teenistuses, s. o. laewas.

Seniajani on paljudi võimalik olnud: sõjakool, ohwitseride kursused, kindralstaabi kursused, alamohwitseride kool j. n. e. — maawäes; kadettide kool ja ohwitseride kursused — meriwäes. Miks ei ole siis võimalik ka meriwäelaste ettevalmistamiseks sellekohast kooli asutada?

Sarnast asutust on meile seda enam tarwis, et meriwägi puht tehniline wägi on.

Nähtawasti meriwäelaste teenistuse kestvus jääb peatama kaheaastase teenistusaja peale. Olgu see aeg pikk wõi lühike, selle üle me waidlema ei hakka, waid wõtame teda nii nagu ta on ja katsume seda aega meie olude kohaselt ära jaotada.

Nimetatud kool peaks olema mingisuguse wäeosa külge liidetud: sellega wäheneksid kooli asutamise puhul mitmesugused kulud.

Kõige kohasem oleks kooli Meriwäe kadettide kooli külge liita meriwäelaste osakonna nime all (ehk mõne teise nimetuse, nii kuidas seda kohasemana leitakse). Neil kahel koolil on wäga palju ühist, nii mitmesugused õpeabinõud, joonestused, kahuri osad, miinid ja nende osad, ühised töökojad ja laboratoorium — see on terve praktiline külg, mille äraõppimiseks ühised abinõud kõlbawad.

Kõike korraga sissesäädida on muidugi wõimata, aga aja jooksul on see läbiwiidaw, kursustega aga on meil raske rahulduda. Veel enam, õpilased jääwad ühe ülemuse alla kadettidega, mis omakord kaasa aitab ühisele kaswatusele teatud sihis.

Nimetatud kool valmistaks ette kõiki spetsialiste: masiniste, ruumi masiniste, kütjaid, elektriku, komandoore, galwanööre, motoriste, roolimehi, signaliste, kirjutajaid-warahoidjaid ja soowitaw ka tuukreid.

Õppus peab koolis hästi mitmekesine olema ja waimline töö wahelduma reaõppuste ja füüsiliste harjutustega. Õppuse aega waimlise töö pääle wõiks olla maksimum 4 tundi päewas, wastasel korral ei jõua ettelõetawat ainet ära seedida.

Praeguste õpekawade esimese ja teise semestri asemel tuleks üks uus õpekawa kokku säädida, mis koosneks kahest olemasolewast, muidugi wäljaheide kõik tähtsuseta pisiastjad ja wõtta praktiline külg niisuguses suuruses, mida on wõimalik 5 kuu jooksul läbi minna.

Mobiliseeritud nooredmehed meriwäe jaoks paigutatakse esiteks üheks kuuks meriwäe ekipaashi, kus neile esimene sõjawäeline kaswatus antakse. Selle järel walitakse neist kohased wälja spetsiaalkooli saatmiseks.

Wõtame arwesse, et meriwäelane teenib 2 aast, siis iga aasta tuleb demobiliseerida 50% meriwäelastest-spetsialistidest ja mobiliseeritawate seast tuleb need 50% jälle kohale muretseda — tähendab kool peaks iga aasta 50% spetsialiste üleüldisest spetsialistide arwust wälja laskma.

Nüüd selleks, et saada häid spetsialiste ja et wõimaldada wäljawalida paremaid, on wäga tarwilik iga aasta 60% üldisest spetsialistide arwust kooli wastu wõtta. Lõpetamise puhul ülearused 10% kõige nõrgemaid jääwad mittespetsiaal ametite pääle, mida wõib tarwiduse korral täiendada meriwäelastega meriwäe ekipaashist.

Kooli lõpetamisega omandab lõpetaja õiguse spetsialistik ühendatud saada, ülendamine iseenesest sünnib aga laewa ülemuse ettepanekul ja alles siis, kui õigustetu on hää ülespidamise juures laewas spetsialisti kohuste täitjana kuus kuud teeninud. Edaspidine ülendamine sünniks tarwiduse ja isiku kohasuse järele kindlaks määratud aegadel.

Lühidalt kokkuwõttes meriwäelase teenistus kujuneks järgmiselt: noori m/w. õpetatakse meriwäe ekipaashis 1 kuu, siis walju waliku järel komplekteeritakse neid spetsialistideks ja saadetakse kooli, kus 5 kuu jooksul teatud kawa järele kooli peawad lõpetama.

Paremad kooli lõpetajaist tulewad wälja spetsialisti kutse omandamise õigusega, aga määratakse laewa spets. k. t. kuueks kuuks, kuid nõrgad seda õigust ei omanda ja jääwad mittespetsialistide kohtadele.

Kõige paremal juhtumisel ajateenijast wõib saada weel wanem spetsialist, aga alamohwitseri kahe aasta jooksul neist ikka ei saa, sellepärast alamohwitseri tuleb komplekteerida üleajateenijaist.

Üleajateenijaid on soowitaw otsida nende m/w. seast, kes demobiliseeritakse. Nende üleajateenijate spetsialistide jaoks eraldi täiendawa õpekawa järele 6 — 8 kuu jooksul alamohw. ettelõetaw.

Kes meriwäelane soowib üleajateenijaks jääda, sellega teha 3 — 5 aastane leping tingimisega, et koolis mitte edasi jõudmise puhul ehk muul põhjustel saab teenistusest wabastatud juba enne kooli lõpetamist.

Alamohwitseride õpetamist wõib toime panna tarwidust mööda, see oleneks siis lepingu pikkusest.

Kooli wastu wõtta alamohwitseri niisama kui m/w. teatud protsent tagawaraks, et oleks wõimalus kõlbmata elementi kõrwaldamiseks wälja walida.

Lõpetajad omandawad alamohwitseriks saamise õigused, ülendamine sünnib jällegi ülemuse ettepanekul pääle teatud aja wäljateenimist.

Kõik teised igasugused üksikud kursused on päris soowimata, ja laewade meeskond, kes kooli lõpetand, on kõige kasulikum laewa enda spetsialistide hooleks jätta, kes ise nende oskuse eest hoolitsewad. Toon selleks wäikse näituse: laewa meeskond suuremalt osalt seisab koos spetsialistidest, vähemalt 80% on spetsialistid. Kui nüüd neid ikka kursustele õppima saata (õpetamine on tarwilik), siis ei jää kedagi üle, kes laewa sisemist teenistust peaks.

Laewa elu läheb ikka omasoodu edasi, aga kahju kannatab alati kursused, sest sääl käib õpilasi mitmest laewast ja asutusest, ja igal pool on ühed ning samad hädad. Kursuste alaline nähtus on, et lektor loeb iga päew ise kuulajatele, ja see pahe on parandamata, sest laewad nõuawad oma.

Et õppuse aeg ka sel kujul küllalt pikk ei ole, sellepärast õpetamise puhul tuleb töötada täie energiaga, aga õpetajaiks ei ole keegi muu kui meriwäe ohwitserid, kellele õpetamine on mingisuguseks kõrwaliseks kohustuseks pääle otsekohese ameti.

Sellepärast ka loid õpetamine ja halwad tagajärjed. Kui õpetamine ohwitseril on kõrwaliseks kohustuseks, siis asja enda kasu pärast oleks wäga soowitaw õpetajaid waewakohase tasu eest asja juurde meelitada. See oleks suureks eduks.

A m b a s s a d o r.

Prantsuse uue jalgwäe määrustiku põhimõtted. *)

Paenduwuse ja kohanemise harjutused.

Paenduwuse ja kohanemise harjutuste eesmärgiks on õpetada lülide, jaole, rühmale, roodule ja suuremale üksustele kiirete ja paenduwate liikumiste tehnikat, mida neil tuleb tarwitada lahingharjutustes.

Need liikumised on: kiire ümberpaigunemine, rinde pöörmine uude suuna, hargnemine, edasi-liikumine, asumine tulistamiseks, kaewumine, taaskogumine j. n. e., instruktori lühikese näpunäite ehk isegi lihtsa märguande järele.

Neid täidetakse igasugusel maastikul, mis võib olla harjutuste platsiks ja mis peab olema võimalikult mitmekesisem.

Siin ei puuduteta taktilisi küsimusi: see on ainult ettevalmistaw gümnaastika lahinguks. Taotetaw eesmärk on arendada maksimumini kaadrite arusaamise ja otsustamise kiirust ja wäeosade täitmise kiirust. Seda kiirust ei tohi saawutada korra kahjuks, kuid siin ei püüta ka seda täitmise täpipoolest ja üheaegsust nagu koondriwi juures. Lülide ehk jaos asub iga mees võimalikult kiirelt omale uuele kohale, tihedas ühenduses omi naabritega ja ilma neid segamata.

Iga wäike üksus peab end niisama üfawal terwikus, mille osa tema on, et täita, arwesse wõttes maastikku ja naabruses asuwaid üksusi, ülema uusi korraldusi.

Paenduwuse ja kohanemise harjutustes nõuetaw distsipliin ei ole täpipoolest seesama, mis koondriwis, kuid sisaldab sedasama tähelepanelikkust ja silmapilkse käsutäitmise kohustuse.

Seda erilist distsipliini peab arendama seda hoolikamalt, sest hajutatud formatsioonid ei tule waadelda kui ajutist seisukorda, milles võib edasi kesta koondriwi distsipliin, waid kui wäeos normaalsel seisukorda väljal, seisukorda, milles võib ja peab kindlasti nõudna seda paenduwuse distsipliini.

Paenduwuse õpetuse üksuseks on nagu lahingõpetuseski jagu; ainult siis, kui jagu on wäljal õpetatud, lastakse tegutseda rühma ja roodu.

Paenduwuse ja kohanemise harjutused tulewad meelde oma täitewiiside poolest ewolutsioonide eelmistes määrustikes; nemad eralduwad wiimastest, sest neis peab nägema ainult tehnilisi harjutusi, mille abil wäeos saab ettevalmistatud lahinguks, kuna aga ewolutsioonid olid

tõelised lahingharjutused, sest nendes oli tegemist liginemise perioodis täidetawate liikumistega, mis on osa lahingust.

Koondriwiga ja lahingharjutustega wõrreldes iseloomustuwad paenduwuse ja kohanemise harjutused järgm selt:

— Ühtlaste käskluste tarwitamine, mille eel käib ehk ei wile ja mis täidetakse otsekohe, ehk wile tarwitamine, mis järgneb ettevalmistawale märkusele ja millele järgneb täitmine.

— Alaline mitte jalga käimine.

— Sõjariista kandmine rihmal ehk käes.

— Meeste poolt liigutuste täitmine, mis ei wõi olla ühesarnased ega üheaegsed.

Lahingharjutused.

Lahingharjutused on kogu õpetuse lõpuosa. Nemad wõtawad oma alla suure osa ajast, algades kolmandast ehk neljandast õpetuse kuust. Õpetegewus lahinguks, pannes tegewusse kõik ained, mida õpetab määrustik, on nende lõpuosa.

Waim, milles neid peab juhtima, tuleneb taktilisest doktriinist, mis wäljendatud uues määrustikus ja selles raportis, ilma et oleks seda tarwis pikemalt põhjendada.

Kõige tundiikum punkt instruktori ülesandes on alati selle määra kindlakstegemine, kui kaugale ja millisel kujul võib arendada isiklikku initsiatiwi, mis tarwilikum kui kunagi warem, et tagada tingimata tarwilikku ja põhjapaneva tähtsusega ühtekuuluwust, mida 1875. a. määrustik juba nii õnnelikult defineeris: „Omadus suunitada kõigi isikliste elementide jõupingutusi ühise eesmärgi saawutamiseks, kusjuures igale üksusele jääb ainult initsiatiw, mis tarwilik selleks kaasatõotamiseks.

Lahingharjutusi toimetatakse alati muutlikult maastikul. Wäeos on täielikus ehk kergendatud lahingrakenduses. Igakord seatakse üles taktiline ülesanne, nii lihtne kui võimalik.

— On soowitaw ülesande ülesseadmisel mitte muuta tarwitusel olewa maastiku kuju ehk seisukorda, teda peab wõtma sarnasena nagu ta on ja töötama tegelikkuses: igasugu ettekujutatud tingimused, mis tehtud ettekäände all õpetada tegewuswiisi, mida ei juhi maastik ise, tekitawad ainult wale hindamist ja eksimist mõistetes.

Päale selle on roodu ja suuremate üksuste lahingharjutustes sagedasti kasulik arwesse wõtta ettekujutatud oma ja waenlase kahurwäe tege-

*) W. Sõdur“ №№ 23, 24, 25, 1921. a. ja № 1. 1922. a.

wust — samuti ka lahingwankrite — tingimustes, mida peab instruktor kindlaks määrama väga lihtsate andmete järele.

Elmised määrustikud on targasti mainind väiksete üksuste jaoks kahekordse tegewusega harjutuste ja liig lialiste teemade ebasoodsusi, mis sundisid üksikuina ettekujutatuid üksusi wõtma oma tegewust liialdetud ulatuses.

Peab jääma kõige sagedamini juhtumise juurde, kus teiste hulka kuuluw üksus wõitleb mõeldawa ehk kujutatud waenlase wastu.

Mitte teiste hulka kuuluwa üksuse juhtumine tuleb ette ainult siis, kui naabruses olew üksus seisma jääb ehk lahkuminea suuna wõtab: siis asub tegewusse side tiibkaitse. Wäike üksus astub tegewusse üksikult ainult erandistel juhustel: luursa gad, abisalgad j.n.e.

Olgu mis on, wäljaspool neid erandlisi juhu- seid on küllalt ootamatuid wõimalusi lahingus, mida wõib pidada teiste hulka kuuluw wäeosa otse enese ette, mis teewad lahingharjutusi lõp- mata mitmekesiseks ja huwitawaks.

Õpetuse korraldus ja käik.

Muutused sõjariistustuses ja lahingwiises ei pea nähtawasti tooma uuendusi õpetuse kunsti.

Elmised määrustikud on saawutand järkjär- gult hääde abinõude wastuwõtmiist, nagu isiklik töö ilma käsklusega, igapäewane marssimishar- jutamine, mitmekesisus harjutuste järjekorras j. n. e., mis on läbiteind oma katse enne sõda ja sõja ajal: need on wõimaldand sõja ajal moo- dustada õpewäljadel nelja kuu jooksul jalgwaelasi, kes wõisid astuda wäljaõpetatud ja arendatud üksustesse, et osawõtta lahingust.

Need hääd tagajärjed on saawutatud tarwi- tada olewate manõwreerimise ja laske wälja tõttu, mis väga harwa garnisonides olemas olid, samuti ka õpetuse warustuse rohkuse tõttu, mis õpeüksuste käsutusse anti.

Neist on raske möödaminna, vähemalt et saada lippude alla tõsise füüsilise kaswatusega kontingendi.

Tuntud meetodid peawad järjelikult säiluma; kuid neid peab lihtsustama ja pääasjalikult ühtlustama.

Wäeosa ülem on oma wäeosa õpetaja: see printsiip sunnib ühte õpetajat õpetama väga mitmesuguseid aineid, mida tema ammutab tege- wuse määrustikust ja eralistest määrustikest.

Püütakse ikka rohkem ja rohkem seada neid määrustikke ühtlasele alusele, et nende wahele sugeneks täielik kooskõla, mis mitte alati ole- mas ei olnud.

Nimelt oli üldiste määruste ja meetodide ise- loom sagedasti lahkuminea, ja instruktor, kes pidi wälitööde juurest üleminema laskeasjanduse ehk füüsilise kaswatuse juurde, leidis, et temal tuleb tarwitada väga lahkumineuid ettekirjutusi.

Kuigi igal ainel on ainult neile omased ise- äraldused, on siiski olemas ka õpetuse juhtnõo- rid ja nõuanded, mis makswad kõigi nende jaoks: tegewuse määrustikus on need wäljende- tud erilises päätükis, kust wõib tuletada teiste määrustikkude analoogilisi päätükke.

Õpetuse üldine meetod tahab esiplaanile tõsta idee, mis ei olnud küllalt selgelt wäljendatud wanades määrustikes, ehk seda küll tarwiteti tegelikult peaaegu igalpool.

Nimelt, et iga õpetuse meetodi lõpõesmär- giks peawad olema lihtsad lahingwälja liikumised; on tähtis harjutada neis mitte ainult juba wälja- õpetatud sõdurit, igapäewsete normaalsete har- jutuste ajal, waid ka juba wõimalikult warem nekruti, äraootamata tema lõpulikku pühenda- mist kõigisse lahingus tarwilikesse teadmistesse.

Määrustik on korraldanud kõik need tead- mised loogilisse järjekorda, minnes lihtsast kee- rulisema juurde; sellega ei ole sugugi mõeldud nõuda õpetust sellele jaotusele wastawaina järkena.

Nii ei ole sugugi tarwis, et sõdur oleks attewalmistawalt distsiplineeritud koond- riwiga, enne tegewust hajunud riwis: õpetus lah- tisel wäljal sisaldab oma erilise distsipliini ja peab algama ühel ajal õpetusega õpeplatsil.

Ka on kohane selgitada tähtsat suuna mõistet enne kui joondumist, mida tuleb tarwis ainult paraadi liigutustes.

Ei pea sundima ennast lõpetama indiuidu- aalset õpetust enne kollektiivse õpetuse juurde asumist. Seda wiimast alustetakse kohe, kui nekrutiid on küllalt arenend, et tegutseda wäe- osas. Indiuiduaalne ja kollektiivne õpetus lä- heb siis paralleelselt.

Õpetus ühendatud üksustena.

Säilitetawate printsiipide hulgas on ka ühen- detud üksustena õpetuse printsiip.

Kuid määrustik on pidand selles suhtes jätma väga suure wabaduse nende ühendatud üksuste ülemale: neil tuleb ju arwesse wõtta, kunni jalgwägi saab lõpulikult reorganiseeritud, oma üksuste arwulist seisukorda, mis wõib mõne aasta jooksul väga palju muutuda.

Täielikult tunnustades õpetuse tähtsust roo- duna, wõib olla tarwilik ettenäha õpetuse üksuste

loomist, mis moodustatud garnisonides, ehk saadetud väljale; ja palju teisi seisukorras olenevaid juhtumisi.

Määrustik peab jääma küllalt paenduwaks, et ulatada kõigi nende juhtumiste kohta.

Moraalne kaswatus.

Esitetud määrustiku eesmärgiks on väljatua sõja kogemustest abinõud, mis oleksid kohased tugewa jalgwäe loomiseks, mis võimaldab saawutada tema sõjariistustuse maksimaalset kasulikku tegewust.

Kuid hästi sõjariistustatud ja hästi õpetatud jalgwägi võib lahingväljal osutada oma täielikku tegewuse võimsust ainult siis, kui tema selle materjaalse jõu lisaks omab veel kõrge moraalise väärtuse.

Sõda on selgesti tõendanud selle viimase teguri olulise tähtsuse.

Moraalne kaswatus peab järjekindlalt alati walitsema ja elustama sõjalist õpetust.

Isamaa Armastus, selle kaswatuse printsiip, sünnitab kõige kõrgemaid tundeid, loob kodanikude wahel wiljaka solidariteedi ja tagab Rahwuse ühtekuuluwuse ja jõu.

Patriotism, äratatud perekonnias, arendatud koolis, saab kõrgele kantud rügemendis. Arwurikkad kangelasteod, mis on jäädwustand wiimase sõja, tuuakse näitusteks nekrutele.

Sellele kõrgele Patriotismi tunde, mil'e traditsiooni on kõik põlwed hoidnud puutumalt, wõlgneb Prantsuse jalgwägi oma kuulsuse, mis omandatud ajaloo aastasadade jooksul.

See kuulsus on veel suurenenud wiimase sõja ajal ja kantud ohwrite suurus on tema ümbritsend wõrratu auwäärilikkusega

Suure sõja põlw on kõik ohwerdand Isamaa Armastusele.

Tulewased põlwed peawad ammutama sellest hülgawast eeskujust kõrgete moraalsete väärtuste kultuse, mis, andes meile Wõidu, moodustawad tulewikus Maa saatuse kõige kindlama kaitse.

* * *

Kirjeldetawale jalgwäe tegewuse määrustikule on järgnenud Prantsusmaal kunni 1921. a. lõpuni peaaegu kõigi teiste wäeliikide määrustikud, ajutisel ja projektide kujul. Neid kõiki iseloomustab aine käsitamise süsteemi täius ja järjekindlus põhimõtete läbiwiimises. Kõiki ühendawad ühised üldised printsiibid. Töö juures on ülesseatud enne üldised printsiibid ja alles siis on asunud osade väljatöötamise juurde.

Iseäranis huwitaw on oma aine ühtlustamise suhtes „Üldise füüsilise kaswatuse määrustiku projekt“, väljatöötatud sõjaministeeriumi poolt, mis käsitab füüsilist kaswatust algades 4-aastaste laste juurest ja on seepärast kinnitetud ka haridusministri poolt awalikes kooles tarwitamiseks.

Meil on aga senni ilmunud mõne ajutise määrustiku juures asi wastupidi olnud. Need on õieti küll ainult teatawat ala käsitawad tehnilised juhtnõõrid, nii et neilt ühendawat osa nõuda ei saagi. Ka on käesolewa aasta jaanuari ja webruari kuu meil selles asjas parandust toonud, ja meie wõime süsteemikindlate ja ühtlaste määrustikkude ilmumist oodata. Wõib arwata, et siin on oma osa mängind Prantsuse eeskujul positiivne mõju.

Käesolewa aasta ülesandeks on Prantsusmaal lõpulikkude määrustikkude kokkuseadmine. Tahaks loota, et meie ka niikaugele jõuame ja praegu määrustikkude puudumise ja olewate katkelikkuse tõttu õpetuse walitsew kaos kaob.

A. Koern.

(Lõpp.)

Kohtamislahing.

(Järg).

Pärast küllalist luure toimetamist rindel awaldub jalgwäe pääletung kergete sõjariistade (püss, kerge kuulipilduja, masin-püstol, granaadipilduja) edasiliikumises, misjuures neid toetawad: diwiisi suurtükiwägi, rasked kuulipildujad ja miinipildujad, mis peawad asuma omile positsioonele nii-

wõrd aegsasti, et neil oleks võimalik kaitsta pääletungi piirkonda. Selleks peawad juhid kiiresti ja kaugele ette minema.

Ja'gwäe batareid tuleb hoida läheduses, et nad tarwiduse korral wõiksid rutuliselt asuda omile positsioonele. Jõgedega, metsadega, maas-

tiku ebatasadustega jne. läbilõigatud maastikul, samutigi neil juhtumistel, kui lahing jaguneb mitmeks üksikute väiksemate väegruppide lahinguks, on enamasti kasulik esijoone rooduülemale kaasa anda üksikud rasked kuulipildujad, ehk rühmad.

Tuli tuleb awada wõimalikult hiljem, et mitte raisata padruneid kaugeilt, wähe mõjuwalt distantsest ja et mitte kaotada aega. Tule awamise aja määrab ära maastik, wastase tule mõju ning oma wägede tublidus.

Laskurid hoiawad end oma jaoülemale ümber mitmesuguste interwaalidega ja wahedega, nii oelda näilikus korrates, kujutades endast väikseid üksusi, millel teatud sügawus; seejuures peab täiel määral kasutama labidat. Edaspidine edasiliikumine sünnib järkjooksudega terwetena jagudena, mõne laskuri kaupa ehk üksikult. Järkjooksu toimetawad jaod ei pea kunagi keelduma tule toetusest, waid igal wõimalikul juhtumisel tuleb seda ära kasutada. Ühe jao järkjooksu ajal peawad naabusjaod, samuligi rasked kuulipildujad, miinipildujad ning tarwiduse korral ka suurtükiwägi mahasuruma wastase wastupanu pesad. Niisuguseil juhtumistel on eriti tähtis nooremate juhtide isetegewus.

Erilise tähtsuse lahingu otsustamise kohta omab jalgwäe toetamine suurtükiwäe poolt, samutigi suurtükiwäe tegewuse otsekohene ärakasutamine jalgwäelt.

Kui meie jalgwägi on lähenend wastase mõjuwa tule piirkonnani, siis suurtükiwägi, juurde arwatud ka kaugelaskew, langeb kogu oma tule massiga waenlase jalgwäe pääle.

See suurtükiwäe tuli koosneb enamasti suurema ehk wäheima kestwusega tule löökidest.

Jalgwäe edasiliikumise ajal rünnaku kauguseni suurtükitali kõweneb ja saawutab lõpuks kõrgema pinewuse massilise tule koondamise abil otsustawa punkti pihta, mille wanem juht kätte näitab, et lõpulikult masendada waenlase wõitluswõimuliseks jäänud jalgwäe osasid. Wastase suurtükiwägi peab saama waikima sunnitud. Suurtükiwäe lendurid ja s/w. side peawad püüdma kiiresti suunida s/w. tuld lahingu tähtsate punktide pihta. Samad punktid tulewad ka wõtta jalgwäe raskete laskeriistade poolt massilise tule alla.

Oma tulega löögi andmiseks walitud punktide pihta sisendab suurtükiwägi oma jalgwäesse usu rünnaku kordaminekusse. Kohe, kui wastane on küllalt masendatud, algab tema tormitamine.

Olukorrast oleneb, kas tõuke tormitamiseks (rünnakuks) annawad esijoone osad, wõi järgneb see juhi käsul. Kui esijoone osadel on mulje, et otsustamise silmapilk on walmind, ei pea nad wiiwitama tormitamise algusega. Suurtükitali ülekanndmine peab olema tagatud.

Kui wastase paigunemine moodustab sügawa lahingkorra, tuleb tema toetuspunktide wastupanu häwitada järk-järgult, esmalt seda tulega ettevalmistades. Niiwiisi tormitamine kujutab endast rea teineteisele järgnewaid lahinguid toetuspunktide pärast, s. o. waenlase wastupanu piirkonna järk-järgulise häwitamise suurtükiwäe tegelikul osawõttel. Wiimane ülesanne kuulub kõige päält jalgwäe suurtükiwäele (jalgwäe batareid ja lähedamaa wõitluse suurtükiwägi).

Jalgwäe lahingjaod tungiwad edasi, teineteist wastastikku aidates ja toetades. Igasugust liiki tuli peab kaasaaitama waenlase wastupanu pesade ja toetuspunktide waldamisele. Kõige enam ettenihkund jaod toetawad naabusjagusid põik-tulega.

Esijagude tiibu ja seljatagust peawad katma tagapoolt järgnewad jaod. Kõik tagapool wiibiwad osad ja warud peawad kiiresti edasiliikumise läbi wõitlusala, et esijoone kaotusi rutuliselt täita.

Ei tohi ka unustada waenlase wastulöökidest wõimalust. Nende likwideerimiseks on jällegi tarwilik kuulipildujate ja laskurjagude toetus, samutigi suurtükiwäe ja jalgwäe raskete laskeriistade tuli ning warude rutuline abikstulemine.

Suurtükiwägi peab alaliseit ja kõigi abinõudega waatluse alal, mis peab ulatama kunni jalgwäe esijooneni, kindlaks tegema jalgwäe rünnaku alguse. Kui see wõimata, ehk kui rünnaku algamise aeg ei ole käsus äranähtud ehk waremalt selle üle kokku lepitud, siis teadustab jalgwägi märguannete abil oma kawatsusest rünnakut alata. Alguses ilmuwad üksikud helksignaaliid tihenewad järk-järgult ning hakkawad ilmuma mitmeis kohtes. Kogumulje nendest sünnib suurtükiwäge arendama kõige tugewamat tuld, kandma teda edasi ja mõnikord tarwitusele wõtma „tulerulli.“ Sel wõitluse kõige pinewamal silmapilgul on otsustaw tähtsus jalg- ja suurtükiwäe tegewuse wastastikusel kooskõlastamisel. „Tulerulli“ arendamise puhul peab jalgwägi, kartmata kaotusi, lähenema oma suurtükiwäe tulele. Selleks ajaks saadetagu wälja waatlus- ja jalgwäe-lendmasinad. Raadio ja leppemärkide abil wõiwad lendmasinad kindlustada sideme esijoone jalgwäe ja suurtükiwäe wahel.

Rünnakut ettenähes on waja kõik tahapooli jäänud warud lähemale nihutada. Osa batareisid

walmistub ette, kas käsu järele ehk ise olukorda hinnates, positsiooni wahetamiseks, et siis kiiresti edasi sõita.

Batareid häwitawad ära waenlase wastupanevad osad, takistawad wastu-rünnakute toimepanemist ja tagawad edu kasutamise, tagaajades waenlast liikuma tulega. Ühel ajal sellega astuwad maawäega wõitlusse kõik käsutuses olewad lahing-lendmasinad.

Ainult kogu wastase rinde wapustus wõib olla lähenewa wõidu tunnusemärgiks. Kui wastasel läheb korda uuesti peatuda ning asuda seljatagusele positsioonile, sellega kinni pidades meie päälesurumist, siis on waja teda uuesti atakeerida. Juurdetulnud ja lahingusse heidetud warud peawad kõrwaldama peatused pääletungis, tagasi lööma wastu-rünnakud ja elustama hoogsat päälesurumist. Warud wisatakse kohale, kus edu saawutatud, et arendada seda kõigi jõududega, isegi kui sellega tuleks muuta esialgset päämise löögi kohta. Lahingus wapustatud osad uuesti korda seadida. Nad liiguwad edasi pääletungiwate osade taga. Lahingu algusel wallatud positsioonile wõib jätta wäiksed kaitseosad.

Niisuguse pääletungiga, mis teostatud sügawusest, murtakse waenlase wiimnegi wastupanu,

mille järele awaneb tee tema tagaajamiseks ka väljaspool lahingwälja.

Kui pärast edukat rünnakut edaspidiseks pääletungiks jõud osutuwad liig nõrkadeks, siis on waja vähemalt oma käes pidada wallatud maaala. Laskurid, jagunedes sügawasse lahingkorda, kohanedes maastikule ning kaewudes maasse, ehitawad toetuspunktid ja ootawad toetuswäge, et uuele pääletungile asuda. Suurtükikwägi, pikkamööda korraldades oma tuld, peab kohasel wiisil katma oma jalgwäge. Ta peab tagasilööma mitte ainult wastase jalgwäe kallaletungid, waid ka katma oma jalgwäge suurtükitle eest, mille wastu wiimane niisuguses seisukorras eriti tundlik on.

Ka peab suurtükikwägi wallatud maaala kaitsma kunni rünnaku alguseni sel juhtumisel, kui õõ tules pimedus lahingu katkestab. Tule kaitse suurtükide ja miinipildujate poolt peab saama korraldetud juba enne hämariku tulekut.

Kui kohtamislahingus rinde lahing otsust ei annud, on waja järeldada, kui palju wäeosade öösine ümbergrupeerimine rünnakuks uuel kohal wõib awada uusi perspektiive.

D. Lebedew.

Wäeosa adjutantidest ja nende kohustest.

(Järg).

6. Paberite registreerimisel sissetulewate kirjade registreerimise raamatusse pannakse neile järjekorra registreerimise № ja aeg, millal paber saadud, pääle, mille jaoks on templit lubatud pruukida.

7. Pääle sissekandmist jagatakse paberid adjutandi poolt resolutsioonide järele ära, paberid mis majanduse jaoskonda on määratud antakse asjaajajale, rea jaoskonna paberid adjutandile nende isikliku allkirjade wastu sissetulnud kirjade registreerimise raamatus.

8. Pääle paberi täitmist märgitakse sellekohaselt sissetulnud kirjade registreerimise raamatus ja paber nõelutakse wastawasse kausta, ehk alustetakse paberi kohaselt uus kaust. Kusjuures märgitakse sissetulnud kirjade raamatus, missugusesse kausta paber on paigutatud. Täitmata paberid hoitakse wastawa ametniku käes, mille jaoks mapp wõi laua sahtel tarwitada peab olema, kus tähendatud paberid alal hoitakse.

9. Kõik wäljaminewad paberid kantakse iga üks eraldi wäljaminewasse kirjade registreerimise raamatusse ja paberile pannakse №, mis järjekorras ta wäljaminewasse raamatusse registreeriti. Kui pabereid wäga palju ei ole, siis wõib sissetulewate ja wäljaminewate paberite jaoks üks raamat peetud saada.

10. Kõigist wäljaminewatest paberitest jäetakse ära kirjad wäeosadesse, kinnitetud nende ametnikkude poolt, kes algkirjad kinnitasid. Ära kirjad wõiwad ka sissetulnud paberite pääle kirjutatud saada. Ringkirjalisel kirjawahetusel jäetakse üks ära kiri ja sellel tähendetakse kõik asutused ja isikud, kellele tähendatud korraldus on saadetud.

11. Kirjad kantakse laiali kandraamatuga, korrapidaja wõi keegi teine kirjutaja, kelle korraldusse see antud, kannab kirjad kandraamatusse, äratähendades aega ja käskjala nime, kes paberi ära wiib. Käskjala tagasitulekul waatab

tähendatud kirjutaja, kas kõik paberid on õieti äraantud ja kas wastuwõtmise üle allkirjad on.

12. Eestis käiwad praeguste seaduste järele kõik sõjawäe ametlikud kirjad margimaksu alla ja antakse ära sellekohase raamatu järele. (Waata sõjaministri päewakäsk № 416, 1920. a.)

13. Sissetulnud paberid, mis wäeossa jääwad, ja ära kirjad jäljaläinud paberitest nõelutakse liikide järele kaustadesse. Kaustade liikide kord on awaldatud Sõjawägede Staabi ringkirjas № 7625/23069, 20. detsembr. 1921. a.

Et kergem oleks pabereid kaustast leida, on need kaustad, mis iga aasta peetakse, ühe ja sellesama numbriga märgitud.

14. Kaustad, mis kestawad aastast aastani, lõpetetakse aasta lõpul ja siis kui on saadud wastused kõigi paberite pääle. Teised kaustad lõpetatakse siis, kui kirjawahetus on wiidud lõpule. Iga kausta kaanel peab olema:

- hoida alal aastat,
- kausta № ja aasta,
- wäeosa nimetus,
- kausta sisu,
- algatud „ „ aastal,
- lõpetud „ „ aastal,
- „ „ lehel.

Kausta etteotsa peab olema asetatud kaustas olewate paberite nimekiri, mis järgmiselt jaotetakse:

- järjekorra №№,
- paberi nimetus, siin märgitakse ära, kelle käest, wõi kellele paber kuulub, paberi №, kuupäew,

c) missugusel leheküljel.

Lõpetatud kausta wiimasel nummerdetud lehel kinnitakse adjutandi wõi asjaajaja allkirjaga kaustas olewate nummerdetud lehtede arw.

15. Kõigi kantseleis olewate kaustade pääle peetakse üldine aasta nimekiri, mis järgmiselt on jagatud:

- kaustade nimekiri,
- wäeosa nimetus,
- mis aasta omad,
- kausta №№,
- millal algatud,
- kausta sisu,
- lehtede arw,
- millal lõpetud,
- märkused alalhoidmise üle.

Kõik lõpetatud kaustad antakse arhiwi selle nimekirja järele, kinnitetud wäeosa ülema allkirjaga. Nimekiri walmistetakse kahes eksemplaaris, missugused õmmeldakse eelmiste aastate nimekirjade juurde, mis siis kaks üldist nimekirja kõigi aastate eest moodustawad. Üks neist nimekirjast hoitakse adjutandi juures ja teine arhiwis. Ühes möödäläinud aasta kaustade arhiwi andmisega kustutatakse nimekirjadest need kaustad maha, mis on määratud häwitamiseks ja millele alalhoidmise aeg möödab on. Arhiwi korraldajaks määratakse üks ustaw kirjutaja, kelle käes ka arhiwi wõti on. Kausta wäljaandmise puhul wõetakse selle üle allkiri, mille jaoks nimekirja juurde tühi leht õmmeldakse. I. Martins.

(Järgneb).

Mõned märkused õppimise wõimaluste harutamise puhul. *)

Arwan, et waidlustest „Sõduri“ weergudel minu ja O. S. wahel on juba teatud kogemus saadud, kellelt meil sõjaasjanduses õppida tuleb, ja et üldiselt see küsimus juba selge peaks olema. Sellest ei ole waja enam kõnelda, ja sõnad „objektiivne“ ja „subjektiivne“ ei saa õigelt teelt kõrwale wia inimesi, kes oma rahwa ja sõjawäe huwisid silmas peawad ja selles mõttes oma töö teaduslikule alusele rajawad.

Mainitud küsimuse üle polemiseerides, on aga O. S. poolt kõne alla wõetud ühed ja teised

faktid ja nähtused, mille kohta ei saa jätta sõna wõtmata.

„Sõduris“ № 20 katsub O. S. ilma õigete põhjusteta weel kord tõendada sakslaste geniaalsust ja „hulljulgeid“ plaane. Samsonowi ja Rennenkampi armee purustamine on wist küll tuntud juba Wene ülemjuhataja päewakäesust, nii et ei maksagi enam seda korrata ja seletama hakata, mis O. S. arusaamatuks jäänud on. „Tähelpanelik“ lugeja märkab wististe, et mis pärast tuli siis Artamonowile kohe „hulluseni loll“ plaan pähe, kui sakslastele pähe tuli „hulljulge“ plaan.

Õige, et äraandjategi soetamiseks waenlase

*) Käesolew kirjutus, mis on läinud aasta „Sõdurites“ № 15, 16, 18 ja 20 olnud mõttewahetuse järg, on pidanud toimetuses pikemat aega ruumi ootama.

wäkke on tarwis osawust, ja seda wõime õppida esmalt kodumaa ajalooost Patkuli ja Budbergiga alates ja „Landeswehriga“ lõpetades. Ka muudki tuleb „eesõiguste“ wõitlejate kaaswendade seas silmas pidada ja neilt õppida.

Kellel on teatawad arusaamised elementaar strateegiast, sellele on ka selge, kuiwõrd olid sakslaste tegewusplaanid „geniaalsed“ ja „hulljulged“.

Juba 1892. aastast saadik oli sakslastel teada, et sõja puhul tuleb neil tegutseda sisemistel operatsiooni joontel. Wastawalt sellele walmistasid nad ka sõjategewuse hästi ette. Liitlastel tuli tegutseda wälimistel operatsiooni joontel ja tegewuse teater polnud ette walmistatud nõnda palju, et oleks wõinud ära kasutada kõik wälimiste operatsiooni joonte mööda tegutsemise kasulikud küljed.

Wenemaa eraldus teistest liitlastest; ühelt poolt (iseäranis sõja algusel) tema sõjateatri puudulik tehniline ettewalmistus ja liiga pikk wäerinne teiselt poolt andis sakslastele wõimaluse põhjalikult ära tarwitada kõik sisemiste operatsioonijoonete mööda tegutsemise kasulikud küljed. Kui waadata Saksa ja Wene raudteid, arwesse wõttes nende rongide läbilaske wõimalust, pole raske aru saada, et 1200 werstalisel wäerinnal wenelastel oli nõrke kohti rinde läbimurdmiseks küllalt, kuna sakslaste juures see wõimata oli.

Päälle selle, Saksa kindralstaap juhatas keski-riikide sõjawägede üldist tegewust, kuna liiduwägede tegewuse juhatus oli jagatud selle tõttu, et üksikute sõjateatriite wahel suure kauguse pärast oli raske ühendust pidada.

Kuid liitlaste suurejooneline strateegia tegi siingi oma hiilgawa töö. Kui sakslased ei oleks mitte osanud oma seisukorra kasulikke külgi ära tarwitada, siis oleks olnud nad „hull lollid,“ aga mitte „hull julged.“ Riia wäerinnal ei pidanud 40 werstalist rinnet mitte julge plaani tõttu „üks nõrk“ diwiis, waid sellepärast, et sakslastel oli wõimalus nõutawale kohale rutuliselt koondada abi oma rikka raudteewõrgu tõttu.

Et wenelased ei saanud lõpuni ära kasutada Brusilowi wõite, siis ei tähenda see weel sugugi ka sakslaste geniaalsust. Wenelastel puudus laskemoon, puudusid nõutawad reserwid sellel kohal ja puudusid abinõud seljataguse korraldamiseks, mis tegid wõimatuks edasitungimise.

Mis puutub Hindenburgi määramise aja kohta ühele wõi teisele wäerinnale, siis po'e ju asi sellis. Tema oli üks suurematest tegelastest

saksa kindralstaabis, kelle mõju, ideed ja loow töö ulatas üle kogu staabi tegewuse ka sõja algusel.

Naljakas oleks olnud, kui sakslased oma 42 cm. mörserid ka sõja algusel ei oleks tarwitunud. Mõnel juhtumisel wõib ka kõige halwem sõjariist edukaid tagajärgi anda, kuna see weel ei tähenda tema ülihädust ja wäärtust. Kui Antwerpeni purustamisel 42 cm. tegewusel häd tagajärjed olid, siis tuli see ka osalt sellest, et belglastel polnud midagi selle sarnast riista wastutegewuseks, osalt ka sellest, et sakslased ilma ootamata nende kallale tungisid.

Miks ei purustanud mörserid Verduni mõne tunni jooksul? Kas siin ka nende tegewuseks polnud „objekti“? „Objekt“ oli tugewam „subjektist.“

Katastroofilisest kindluste langemisest ei saa juttu olla: kui kindlus langeb waenlase kätte enne, kui tema oma tähtsuse lõpuni oleks suutnud ära tarwitada, siis ei tähenda see weel sugugi tema katastroofilist langemist. Antwerpen, Lüttich, j. t. kindlused langesid sakslaste kätte waremetena, katastroofi on siin ju raske ettekujutada, kuid nende langemine oleks sakslastele palju kallimaks läinud, kui belglastel oleks rohkem aega olnud wastupaneku tugewuse suurendamiseks. Fordid Camp des Romains ja des Paroche langesid waremalt sakslaste kätte, kuna fort Traion, ehk küll ka sai waremeteks muudetud, siiski wastu pidas.

Esimeste langemisel pole ka mingisugust katastroofi, waid sakslaste tegewus sundis neid punkte maha jätma, kuna wiimasele lubas sakslaste tegewus ka waremetel wastu panna. Mis puutub sakslaste kuulipildujate arwu, peab ütleva, et O. S. oma arwu „ümmarguseks“ tegemise juures suured nurgad maha löikas.

Sõja alguse päewaks oli kogu Wene wäes 3901 kuulipildujat. Nende hulka on loetud ka tagawara, mis ladudes oli — 69 riista. Püsse oli 3" — 4085400 (jalgw., ratsaw. püssid ja karab.) 4,2" — 362019.

K o k k u 4447419 püssi.

Terwe sõjawäe jaoks oli padrunid 3" püsside ja kuulipildujate jaoks 2446000500 tükki, 4,2" jaoks 209149477 tk.

Wäljasuurtükke oli Wene wäes:

Kergeid, ratsa ja mäe suurtükke — 60150.
Raskeid 282.

K o k k u 60432.

Septembri kuul 1914. a. lõppes Wene vägede mobilisatsioon, millega tegewasse wäkke oli kutsutud 4900000 meest. Nowembri kuuks 1915. a. kutsuti weel 5,5 miljoni. Arwud piltlikult näitawad, kui wiletsasti oli warustatud Wene wägi sõjariistade ja laskemoonaga. Oma warustuse puudusel pidid nad ju sakslaste ees loomulikult taganema.

Prantslased astusid sõjawäljale 3840 kerge 75 m/m. ja 308 raske wäljasuurtükiga. Kuna sakslastel ainult raskeid wäljasuurtükke 6000 oli, mis $\frac{1}{3}$ oli kogu Saksa wäljasuurtükkidest. Nagu näha, oli sakslastel arwuline ülekaal mitte ainult prantslaste suurtükide üle, waid ka ülekaal Wene ja Prantsuse suurtükide üle kokku. Wähe oli, et sakslaste pool oli suurtükide arwuline ülekaal, kuid nende suurtükiwägi wastas ka paremini sõja olude nõuetele kui liitlaste oma. Sakslaste auks paab tähendama, et nemad õieti ära hindasid raske wäljasuurtüki tähtsuse sõjawäljal weel enne sõda ja neil oli tarwilik arw raskeid suurtükke sõja alguseks.

Mitte sakslastel, waid liitlastel tuli rahuaegseid patustusi raskel ajal kõrwaldada.

Kellel juhtumise kombel tuli mõnigi kord astuda Saksa wabrikuid waatama, leidis igas wabrikus nõnda nimetatud „*Militär Abteilung*“i, mida temale ei näidatud. Weel rahu ajal oli Saksa wabrikutes tarwiline kaader wabriku sõja-aegse tööstuse tarwis. Kogu Saksa tööstus oli ettewalmistatud sõjaaegsetele nõuetele.

Sõja algamise ga hakkasid ka wabrikud kohe sõjawäe jaoks suurel määral töötama.

Liitlastel niisugune tööstuse ettewalmistus puudus täitsa. Kellel siin raskem oli sõjawäe nõuetele tööd teha, on wist kõigile arusaadaw. Andmed näitawad, et Saksa sõjawägi sõja algusel oli hästi paremini warustatud nii sõjariistadega kui ka laskemoonaga. Ainult 1916. aastal said liitlased selles mõttes ülekaalu, muidugi wälja arwatud Wene wägi.

Kuigi Prantsuse 75 m/m. wäljasuurtükk mõnede omaduste poolest parem oli kui 77 m/m. wäljasuurtükk, siis ei tähenda see kaugeltki, et kogu Prantsuse suurtükiwägi Saksa omast tugewam oli. Mis puutub praeguse Saksa kerge wäljasuurtüki tüüpi, peab ütleva, et ta on üks parematest. Kuna ka prantslased ei jäänud mitte lõigatud loorberite pääle puhkama, neilgi on loodud uus kerge wäljasuurtüki tüüp, mis laskekauguse poolest juba tugewam on kui Saksa oma.

Mis puutub „ümbepiiratud“ kindlustesse tooresaine te sissewoolamisse okupeeritud maadest, siis polnud see wool sugugi tilgad merde, waid weidi rohkem.

Näituseks esimese kuue kuu jooksul 1915. a. wiidi Rootsimaal Saksamaale 116000 tonni wilja ja 1.500000 tonni mineraale. See on wist rohkem kui tilk merde.

Kui tugewaks ja kui suureks võib muutuda see 100000 „alamohwitseridest“ Saksa sõjawäe 7 akadeemias ettewalmistatud ohwitseride juhatusel, on praegusel ajal raske otsustada. Ei waidlegi selle wastu, et sakslased hooga tööd teewad oma sõjawäe arenemiseks. See on ju kindel ja igale ühele arusaadaw. Niisama kindel on ka see, et liitlasedki ei maga. Ka nemad teewad oma sõjawäe kallal edukalt tööd, Saksa 100000 „alamohwitseride armeed“ silmas pidades, ja, kui seisukord nõuab, organiseeriwad nad 200000 kapralist armeed ja hakkawad ohwitseride 14 akadeemias ette walmistama. Nende tarwitada on ju „terwe ilma elaw jõud.“

Kui meie ükskord nii kaugele jõuame, et ise oma sõjawäe hakkame warustama tarwilikkude abinõudega, see on kroon Eesti rahwusele. Sellele eesmärgile tungima peab iga rahwus. Seda soowib iga Eesti kodanik, kes iseseiswust hinnata mõistab. Et O. S. ainult nüüd sellele mõttele tuli, siis ei ole sellega weel ülesleidust tehtud. Sõjawäe warustamise soow oma jõuga on igale ühele arusaadaw. Praegusel ajal meil pole mitte seda wõimalust, sellepärast peame ikkagi sõprade lauaga rahul olema. Arwan, et ükski sõjamees ei läne hää meelega waenlase wastu, kui tema teab, et ta warustatud on waenlase sõjariistadega ja et täna-homme peab ta ilma sõjariistata ja laskemoonata jääma.

Lõpuks pean weel kord tähendama, et mina sugugi pole „iseäralik“ sakslaste waenlane, nõnda kaua kui meie nendega rahu elame. Nende kultuuri, sõjakunsti ei taha ma sugugi laita. Nii ei taha mina ka liitlaste sõjakunsti kõrgemalt hinnata kui ta on. Kordan weel, et õppima peame igalt poolt, kust on midagi õppida. Nii kui liitlaste, nõnda ka sakslaste sõjakunsti on palju õppimise wäärilist, kuid siiski peame tähelepanu sinna pöörama, kes meid rahuajal ja ka sõja juhtumisel saawad warustama.

Mis kasu on meile siis sellest, kui meie põhjalikult tunneme „kõige paremat“ Ameerika suurtükki, kuna meil warustusel olewast Inglis suurtükist ei oska lasta.

I. Lutsar.

Wäljamaa ajakirjandus.

„Revue Militaire Générale“ 1922. a. jaanuari numbris avaldab kindral Robillot kirjutuse, õigustades ratsawäe olemasolu modern sõjas: Sõjatehnika suur arenemine on teinud küsitavaks ratsawäe vajaduse ja tema saatus, võib olla, kujuneb ikkagi wastupidiselt Robillot' väidetele, kuid meie sõjalemisel vähe arenend tehnika juures on need väited weel täiesti maksvad.

On tekkind arwamine, et sõja algul mobilisatsiooni katmise ja teadete kogumise võib teostada lennuvägi. Robillot ütleb: praegune lennuvägi näeb ainult päeval ja soodsal ilmastikul, kuid nende teadete kogumist ja julgeolekut mobilisatsiooni ajal ei või teha ärarippuavaks kliimaatilistest oludest. Lennuvägi näeb ainult suurtes, üldistes joontes, kuid sellest on vähe. On waja sõjaväe luure üksikasjalisi andmeid. Autokolonnide, kuulipildujatega varustatud autode tegewus on seotud teedega ja nad ise wajawad kaitset, et mitte langeda saagiks waenlasele; tänkide tegewuspiirkond on piiratud. Nende ülesannetega võib rahuloldawalt toime tulla ainult ratsawägi.

Kui jõud kontsentreeritud ja nad liiguvad wastu waenlasele, s. o. kui nad manöwreerivad, wajawad nad „kaugele kaitset.“ Kõige paremini annab seda ratsawägi. Jätakse see kaitse jalgwäe hoolde, siis ei jõua jalgwägi kaugele ette liikuda ja, et raudteel juurdeweetawate osade wäljalaadimine ei satuks waenlase ähwarduse alla, peab wäljalaadimist toimetama kaugele waenlasest — sellega kaotetakse aega ja maad, kahte tähtsamat edu saawutamise tegurit. Wõitluse kestes ei ole ühtegi teist nii mõjuwat jõudu wastase tiibade piiramiseks ning kommunikatsioonide läbilõikamiseks, kui ratsawägi.

Kui sõda on pikale weninud, warud suuresti wähenenud ja läbimurde võimalused saanud enam ähwardavaks, siis on ratsawägi strateegiline waru par excellence, mida võib kauge maa taha tarwilikule kohale paisata ka kõige wäiksemate teede ja wäljade kaudu.

Kui waenlase jalgwägi on taganema löödud, ei saa meie jalgwägi teda küllalt kiiresti taga ajada, et takistada kindlustumist järgmisel positsioonil, sest tema kiirus on ühesugune wastase jalgwäe liikumise kiirusega. Siin on jälle ülesanne ratsawäele.

Gaas tulewases sõjas.

Ameerika Ühisriikide sõja-keemia asjanduse kõrgem juhataja kindral Amos A. Fries omas hiljuti ilmunud raamatus „Chemical Warfare“ kirjutab:

„Ei ole ühtegi ala, kus tulewiku võimalused oleksid suuremad kui gaasisõjas, ei ole ka ühtegi ala, kus kaotatud aeg, mille oleks wõinud ära kasutada otsimisteks ja ettevalmistusteks, annaks enam katastroofilisemaid tagajärgi. Mürgine gaas ilmasõjas osutus kõige mõjuwamaks sõjariistaks. Kas ei ole see põhjuseks, et kunagi lahti ei õelda sellest sõjariistast.“

Sõja gaasiasjanduse arenemise jälgimiseks tulebki eriti tähele panna Ühisriikide saawutusi, sest sellel alal on Ühisriigid jõudnud ette kõigest. Ameeriklastelt Marylandi wiljatumale kõrbemaalale ehitatud gaasiwabrikus töötas 1918. a. 10247 inimest ja 1918. a. oktoobri kuus töötas igapäewane wõela kloori produktsioon 100 tonnini. Washingtonis oli mürgiste gaaside uurimisele pandud 1200 keemikut, nende hulgas mõned ilma-kuulsad teadusemehed.

„Pittsburgh Dispatch'is“ kirjutab Prantsuse kindral Debenev:

„Kui sõda uuesti algab, mängivad lennuvägi ja eriti gaas wäga tähtsat osa. Awiatsiooni edu saab äärmiselt hädaohlikuks rinde seljatagusele ja keemia saawutused lubawad gaasi tarwitamist niisuguses laialises ruumilises ulatuses, mida ei mõista praegu kujutellagi.

„Kaitse gaaside wastu näib olewat raskem kui kaitse lendmasinate wastu. Mina mõtlen, et wiimaste wastu võib nende wastu wõitlew suurtekiwägi teha kiiresti arenemise edusamme ja võib olla, et sellejuures kõige paremaks kaitseabinõuks on just gaas, kui wastawalt konstrueeritud mürskudega saab võimalikuks mürgitada õhku kallaletungiwa lendmasina ümber. On palju mõjuwam tekitada, näituseks, kilomeetri ulatusline mürgine sfäär lendmasina ümber, kui et püüda teda häwitada otsekohese mürskuga tabamisega.“

Nagu eelpool toodud tsitaatidest näha, on küllalt põhjuseid oletada, et tulewiku sõda kujuneb pääasjalikult keemiliseks sõjaks.

Pariisi gaasi laboratooriumi direktor Kling ütleb wäga õieti, et keemilised wõitlusabinõud toowad kaasa täiesti uue faktori, mis puudub kõigil endistel wõitlusriistadel — kestwuse. Kuulil, mürsu lõhkemisel ja külmal sõjariistal on silmapilkne mõju, mis ka silmapilkselt langeb nullini. Gaas selle wastu avaldab mõju enam ehk vähem pikema aja jooksul ja haarab suurema ulatuslise ruumi.

Jsegi prof. Nordmann, kes wiimasel ajal innukalt töötas Einsteini relatiwiteedi teooria tutvustamiseks ja laialilaotamiseks Prantsusmaal, on nüüd metafüüsikani ulatawate füüsika teooriate kõrwal sõna wõtnud sõja gaasiasjanduse propageerimiseks, üleskutsudes wiibimata asja juurde asuma ja tegema kõik, mis võimalik.

Trükiwea õiendus.

„Sõduris“ № 3, artiklis „Kohtamislahing“ 3. lhk. 2. weerg 14. r. ülalt on — luure juhile, peab olema s a p ö ö r i d e jubile.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik N. R e e k.
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.

Ü l e r i i k l i n e

Asunikkude ja Riigirentnikkude Kongress peetakse ära 8, 9, ja 10. apr. 1922. Tallinnas, „Estonia“ kontsertsaalis kell. 10 hommikul

Asunikkudele ja riigirentnikkudele.

Wiimased aastad on maa annud nende kätte, kes teda hariwad, kuid esile on tulnud palju nähtusi ja puudusi, asunikkude ja riigirentnikkude majanduslist edenemist raskendawad.

Maakondade kongressidel on asjalikke otsuseid tehtud, mille elluviimiseks üksikul maakon-

na esitusel puuduvad võimalused. Et tuua parandusi sellesse olukorda, ühtlustada seniseid otsuseid ja mõjuvalt esitada walitsusele, on väga tarwiline kokkukutsuda üleriikline asunikkude ja riigirentnikkude kongress, kes oleks õigustatud üleriikliselt asunikkude seisukorra parandamist nõudma. Mitmed maakondade kongressid on üleriiklised asunikkude ja riigirentnikkude kongressi kokkukutsumist usaldanud Harjumaa kongressi kätte. Toetades soowiawalduste pääle ja äranähes, et ainult ühinedes võime oma huwisid mõjuvalt esitada ning kaitsta, otsustas Harjumaa asunikkude ja riigirentnikkude kongress üleriiklise kongressi kokkukutsumist oma ajutisele esitusele ülesandeks teha. Üleriiklist kongressi on otsustatud ärapidada Tallinnas 8, 9 ja 10 apr. järgmise päewakorra järele:

1) Kongressi awamine. 2) Kongressi juhatusel walimine. 3) Aruanded kohtadelt. 4) Asunikkude liidu loomine. 5) Olewate hoonete tarwitamine. 6) Ehitusküsimus. 7) Rendimaa pääl olewa metsa kasutamine. 8) Maa tarwitamisõigus. 9) Maa rent. 10) Laenu. 11) Ühistegewus. 12) Asunikkude liidu põhikirja kinnitamine. 13) Ajutise üleriiklise asunikkude ja riigirentnikkude esituse walimine. 14) Kongressil ülestõstetud küsimused.

Saadikute walimine on soowitaw ärapidada üle riigi igas wallamajas 2-sel apr. s. a. k. 12 p. ewal. Üleriiklisele kongressile walitagu igast wallast kaks saadikut ja harutatagu läbi üleriiklise kongressi päewakord.

Saadikute korterite eest on muretsetud.

Harjumaa asunikkude ajutise esituse esimehe aadress on: Üle Tallinna, Harku wl. — B. Oja. Telefon Tallinn-Nõmme № 6.

Harjumaa asunikkude ja riigirentnikkude ajutine esitus: (allkirjad.)

Sw. Kartograafia wäljaandel on ilmunud ja müügil Sw. Majanduse Ühisuses, Tallinn, Wene t. № 5:

uus Eestimaa kaart

1 : 300.000 (7¹/₂ wersta t.) neljast lehest — Mk. 160.
Meeter-mõõdustik (seinatabel) 3 wärwis, 2 lehest. " 28.
3-werstalised kaardi lehed á " 16.
Läänemere maade k. XIII l. " 20.
Petseri maakonna k. (3 werst.) " 16.
Läti-Wene piiri kaart (10 werst.) " 12.

Eestimaa teede kaart (25 werst.) " 8.
Riikide lipud. " 20.
Laske märklehed. " 5.

Ajalehe sõpradele.

1. jaanuarist 1922. a. ilmub Tartus Eesti demobiliseeritud sõjawäelaste häälekandja — nädalaleht

„Waba Eesti“.

Toimetus ja talitus asub Tartus, Tähe tän. 29. Kirjade aadress: „Waba Eesti,“ Tartu.

„Waba Eesti“ seisab wäljaspool erakondi ja käsitab oma juhtkirjades alati asjalikult ja faktide põhjal rahwa ja riigiellu puutuwaid küsimusi ja on ligem sõjawäelaste ja asunikkude huwide kaitsja.

„Waba Eesti“ toob ülewaateid ja kirjutusi maakorraldusest ja põllumajandusest.

„Waba Eesti“ toob ka nädala-ülewaateid sise- ja wälispoliitikast. — Niisama toob teateid maa elust-olust. Awaldab ülewaateid ja kirjelusi wabadussõjast ja võimaldab sõjawäelastel ja asjast huwitatudel mõtteid awaldada oma weergudel.

Nüüd, kus pääle demobilisatsiooni sõjamehed on üle maa laiali walgunud, tahab „Waba Eesti“ nende wahel sõbraliku wahekorra ja ühenduse alalhoidjaks olla ja alati kalliks pidada seda aadet, mille eest hulk tublisid mehepoegi on wabadusheitluses manalasse warisenud.

„Waba Eesti“ ärgu puudugu ühegi tõsise kodaniku laualt, sest „Waba Eesti“ on ainuke erapooletu nädalaleht Eestis.

Sõjawäelased ja asunikud, tellige „Waba Eesti“ ja soowitage oma naabritele ja tuttawatele. Tellimisi wõetakse wastu üle riigi kõigis E. D. S. Liidu osakondades ja suuremates raamatu-kauplustes.

Nõudke üksikuid numbrid kõigilt ajalehe müüjatelt.

Tellimise hind: 1 kuu pääle — 40 mk., 3 kuu pääle — 120 mk. ja 6 kuu pääle — 240 mk.

Üksiknumber — 10 mk.

„Waba Eesti“ toimetus ja talitus.